

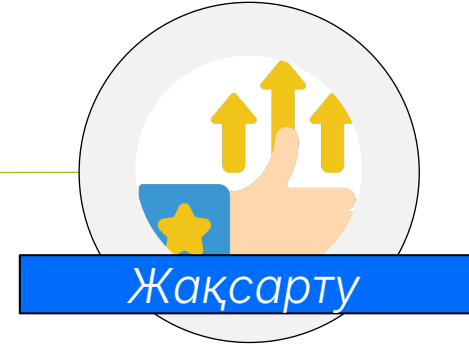
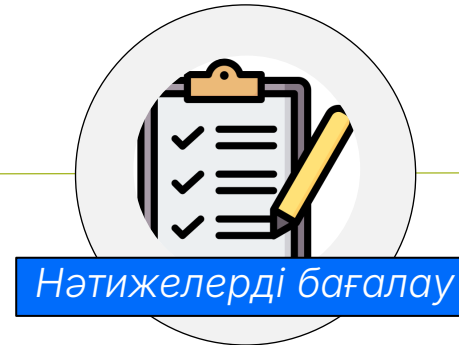
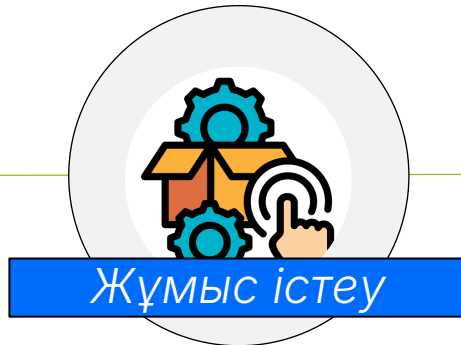
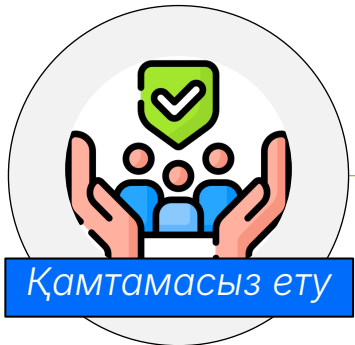
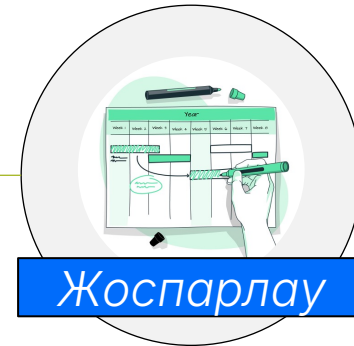
ISO 37001

Парақорлықпен күрес
менеджменті жүйесінің
ішкі аудиті

Құрылым

ISO 37001

Ұйымды және оның контексін түсіну

Бизнестің ауқымы мен күрделілігі қандай?
Компания қай елдер мен салаларда жұмыс істейді?
Оның мемлекеттік органдармен өзара іс-қимылы бар ма?
Ішкі басқару құрылымы мен бақылау қалай құрылған?
Оның негізгі серіктестері кім және олар қалай тексеріледі?

Мүдделі тараптар

Мемлекет – жемқорлыққа қарсы заңдардың сақталуын талап етеді.
Инвесторлар мен клиенттер – ашықтықты күтеді.
Қызметкерлер – әділ ережелерге сүйенеді.
Қоғам – компанияның беделін қадағалайды.

ПКМЖ (СЖҚБЖ) қолданылу саласын анықтау

Процестер – қандай операциялар бақыланады?
Бөлімшелер – қандай бөлімдерге қолданылады?
География – қай жерде қолданылады?
Серіктестер – талаптар кімге қатысты?

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесі

Сыбайлас жемқорлыққа нөлдік төзімділік саясаты
Тәуекелдерді бағалау және бақылау тетіктері
Серіктестермен жұмыс кезіндегі КҮС
Қызметкерлерді оқыту және сенім телефоны арналары
Аудиттер және түзету шаралары

Сыбайлас жемқорлыққа байланысты тәуекелдерді бағалау

Осал бизнес-процестер (сатып алу, сату, тендерлер)
Мемлекеттік органдармен және іскер серіктестермен өзара іс-қимыл
Қаржылық операциялар және параның ықтимал схемалары

Көшбасшылық және міндеттемелер

- Жоғары басшылық сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатқа адалдығын көрсетуі тиіс
- ПКМЖ-ның тиімді жұмысы үшін ресурстардың болуына кепілдік беру
- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралардың орындалуын бақылау және оларды үнемі қайта қарау

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясаты

Сыбайлас жемқорлыққа толық тыйым – ешқандай пара мен «откатқа» жол берілмейді.

Зандарды сақтау – сыбайлас жемқорлыққа қарсы барлық талаптарды орындау.

Стратегияға кірігу – сыбайлас жемқорлықпен күрес компания саясатының бөлігі ретінде.

Нақты шаралар мен бақылау – сыбайлас жемқорлыққа қарсы нақты тетіктер.

Міндетті түрде сақтау – ережелер барлық қызметкерлер үшін міндетті.

Қауіпсіз хабарлау арналары – жазадан қорықпай, жасырын хабарлау.

Тұрақты жақсарту – саясатты үнемі жаңартып отыру.

Комплаенс қызметінің тәуелсіздігі – сырттан қысымсыз өкілеттіктер.

Қатаң санкциялар – жұмыстан шығаруға және істі құқық қорғау органдарына беруге дейінгі жазалар.

Рөлдер мен жауапкершілікті бөлу

Міндеттерді бөлу – басшылық ПКМЖ үшін жауаптыларды тағайындайды, комплаенс қызметі орындалуын бақылайды, басшылар сыбайлас жемқорлыққа қарсы шараларды енгізеді.

Өкілеттіктерді беру – сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін болдырмау үшін негізгі шешімдер (сатып алу, қаржы, келісімшарттар) қос бақылаудан өтуі тиіс.

Функцияларды бөлу – шешім қабылдайтын қызметкер оны орындаушы және тексеруші болмауы тиіс.

Ашықтық және бақылау – барлық әрекеттер тіркеледі, ал тәуелсіз комплаенс-бақылау мүдделер қақтығысының алдын алады.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін өңдеу және мүмкіндіктерді анықтау жөніндегі әрекеттер

- Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері анықталды ма? – негізгі процестер бойынша тәуекелдер талдауы бар ма?
- Қандай шаралар қабылданды? – сыбайлас жемқорлық схемаларының алдын алу іс жүзінде жүзеге асырыла ма?
- Әрекеттер қалай кірістірілген? – бизнес-процестерде бақылау тетіктері бар ма?
- Тиімділік қалай бағаланады? – нәтижелер өлшене ме, шаралар жаңартыла ма?

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы мақсаттар және оларды жоспарлау

Саясатқа сәйкес келе ме? – мақсаттар компанияның сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясын қолдауы тиіс.
Олар өлшенетін бе? – нақты көрсеткіштер бар ма (мысалы, оқытудан өткен қызметкерлердің %, жүргізілген тексерулер саны)?

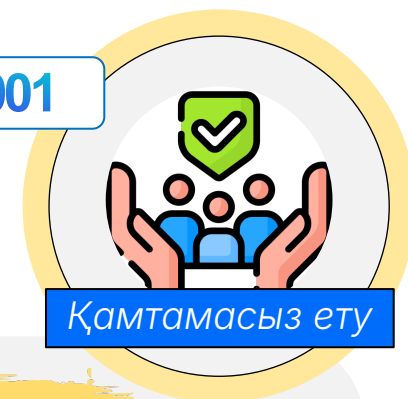
Мақсаттар шынайы ма? – олар қолдағы ресурстармен қол жеткізуге бола ма?

Олар қалай қадағаланады? – орындалуына мониторинг пен талдау жүргізіле ме?

Қызметкерлерге жеткізілді ме? – орындалуына жауаптылар оларды түсіне ме?

Қамтамасыз ету

ISO 37001

Ресурстар

- Адамдар – ПКМЖ үшін жауапты білікті қызметкерлер бар ма?
- Қаржы – сыбайлас жемқорлыққа қарсы шараларға (оқыту, тексерулер, аудит) қаражат бөліне ме?
- Технологиялар – бақылау мен мониторинг құралдары (мысалы, жасырын хабарлау жүйелері) пайдаланыла ма?
- Басшылықтың қолдауы – басшылық тартылған ба және ресурстар бөле ме?

Құзыреттілік және кадрлық рәсімдер

- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет үшін құзыреттер анықталған.
- Қызметкерлерді оқыту және білімін бақылау.
- Еңбек шарттарындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы талаптар.
- Хабарлаушыларды қысымнан қорғау.
- Тәуекел аймақтарындағы үміткерлер мен персоналды тексеру.
- Уәждемені бақылау – сыбайлас жемқорлыққа ынталандыруды болдырмау.
- Басшылықтың саясатты сақтау туралы декларациялары.

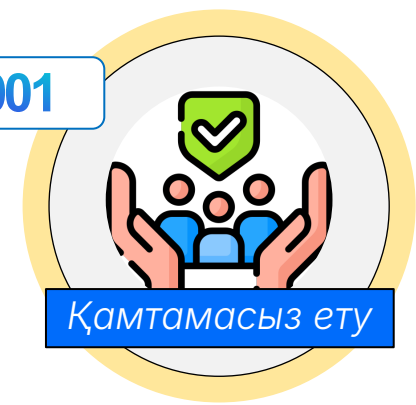
Хабардарлық және оқыту

Оқыту мазмұны – ол ПКМЖ саясатын, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін, параны анықтау және оған ден қою тәсілдерін қамти ма?

Жүйелілік – оқыту, әсіресе тәуекел аймақтарындағы қызметкерлер үшін, жүйелі түрде жүргізіле ме?

Құжаттық растау – тренингтердің қатысушылары мен мазмұны тіркеле ме?

Іскер серіктестер – егер контрагенттер сыбайлас жемқорлық тәуекелін тудырса, олар оқытудан өте ме?

Ақпарат алмасу (Коммуникациялар)

Ақпараттың қолжетімділігі – ПКМЖ саясаты жарияланған ба және қызметкерлер мен серіктестерге жеткізілген бе?

Коммуникация арналары – қайсысы пайдаланылады (ішкі портал, таратылымдар, кездесулер, тренингтер)?

Мақсатты аудитория – негізгі қызметкерлер мен серіктестер сыбайлас жемқорлық тәуекелдері туралы ақпарат ала ма?

Жүйелілік – ақпарат алмасу қаншалықты жиі жүреді?

Құжатталған ақпарат

Толықтық – стандарт талап ететін және ПКМЖ жұмысы үшін қажетті барлық құжаттар бар ма?

Өзектілік – құжаттар жаңартыла ма, нұсқаларды бақылау бар ма?

Қолжетімділік – қызметкерлер қажетті сәтте ақпарат ала ала ма?

Қорғалуы – құжаттардың өзгеруін, оларға қолжетімділікті және сақталуын бақылау бар ма?

Жедел жоспарлау және басқару

- Нақты критерийлер – сыбайлас жемқорлыққа қарсы процестердің орындалуы бағаланатын ережелер белгіленген бе?
- Орындалуды бақылау – процестердің құжаттарда ғана емес, іс жүзінде жұмыс істейтіні тексеріле ме?
- Құжаттау – процестердің орындалғаны туралы жазбалар (мысалы, тексерулер, есептер, актілер) жүргізіле ме?
- Өзгерістер мен тәуекелдер – егер компанияда бірдеңе өзгерсе (құрылым, процестер, серіктестер), тәуекелдер талданып, шаралар қабылдана ма?

Кешенді тексеру (due diligence)

- Тәуекелді мәмілелер, жобалар, қызмет түрлері – мысалы, ірі сатып алулар, мемлекеттік келісімшарттар.
- Іскер серіктестер – егер компания жаңа мердігермен, агентпен немесе делдалмен жұмыс істеуді жоспарласа.
- Негізгі лауазымдардағы қызметкерлер – топ-менеджерлер, сатып алушылар, қаржылық шешім қабылдайтын тұлғалар.

Қаржы саласындағы шаралар

- Өкілеттіктерді бөлу – төлемдерді кім бастамашылық етеді, бекітеді және жүргізеді?
- Төлемдерді бақылау – күдікті операциялар (бөлшектелген сомалар, негізсіз аванстар, қолма-қол төлемдер) жоқ па?
- Қаржылық есептіліктің ашықтығы – барлық шығыстар құжатталған және негізделген бе?
- Қолма-қол есеп айырысуға шектеулер – олар қаншалықты бақыланады?

Қаржылық емес саладағы шаралар

- Сатып алуды бақылау – өнім берушілерді таңдаудың ашық критерийлері бар ма, фаворитизм мен сөз байласу болдырылмай ма?
- Сату мен жарнаманың ашықтығы – жасырын жеңілдіктер, «откаттар» немесе жалған мәмілелер жоқ па?
- Мердігерлерді басқару – олар шарт жасалғанға дейін тексеріле ме?
- Күнделікті шешімдерді бақылау – бір адам шешімді тексерусіз қабылдайтын жағдайлар жоқ па?

ЕҰҰ мен серіктестерге арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы тетіктер

- Бақылаудағы компаниялар – оларда бірыңғай ПКМЖ немесе өздерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы тетіктері енгізілген бе?
- Іскер серіктестер – оларда сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат бар ма және олар оны орындай ма?
- Егер серіктестерде мұндай шаралар болмаса – компания оларды енгізуді сұрай ма немесе мұны жоғары тәуекел ретінде ескере ме?
- Тәуекелдерді тексеру – ынтымақтастыққа дейін тәуекел деңгейі бағалана ма?

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі міндеттемелер

- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы келісімдер жасалды ма – келісімшарттарға сыбайлас жемқорлыққа тыйым салу туралы тармақтар енгізілген бе?
- Қарым-қатынасты үзу құқығы бар ма – шарттарда сыбайлас жемқорлық анықталған жағдайда бұзу тетіктері көзделген бе?
- Егер міндеттемелер талап етілмесе – компания ынтымақтастық кезінде бұл тәуекелді ескере ме?

Сыйлықтар, өкілдік шығыстар

- Сыйлықтар мен шығыстар жөнінде саясат бар ма – лимиттер белгіленген бе, оларды кім бекітеді?
- Мұндай шығыстар құжаттала ма – олар жүйеде негіздемесімен тіркеле ме?
- Пара тәуекелі бағалана ма – мұндай төлемдер сыбайлас жемқорлық ретінде қабылдануы мүмкін бе?

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы тетіктер сәйкес келмеген кездегі шаралар

- Мәміле, жоба немесе жұмыс басталғанға дейін сыбайлас жемқорлық тәуекелдері талдана ма?
- Жоғары тәуекел анықталса, шаралар қабылдана ма?
- Тәуекелдерді жою мүмкін болмаса, компания ынтымақтастықты тоқтата ма?

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі міндеттемелер

- Хабарлау арнасы бар ма – сенім телефоны, e-mail, сенім білдірілген тұлға немесе сыртқы платформа?
- Құпиялылыққа кепілдік беріле ме – өтініш берушілердің жеке басы қорғалған ба?
- Жасырын хабарлауға бола ма?
- Қудалауға тыйым салынған ба – хабарлағаннан кейін қызметкерлер жұмыстан шығарудан немесе қысымнан қорғалған ба?
- Қызметкерлер рәсім туралы біле ме – хабарлау арнасы туралы ақпарат қолжетімді ме?

Сыбайлас жемқорлық жағдайларын тергеу және шаралар қабылдау

- Тергеу рәсімі бар ма – тексерулерді кім және қалай жүргізеді?
- Тәуелсіздік – мүдделер қақтығысы жоқ па?
- Өкілеттіктер – деректер мен ресурстарға қолжетімділік бар ма?
- Ынтымақтастық – қызметкерлер тергеуге көмектесуге міндетті ме?
- Құпиялылық – ақпарат қорғалған ба?
- Шаралар қабылдау – бұзушылықтар үшін санкциялар қолданыла ма?

Қызмет нәтижелерін бағалау

ISO 37001

Нәтижелерді бағалау

Мониторинг, өлшеу, талдау және бағалау

- Не қадағаланады? – сыбайлас жемқорлыққа қарсы қандай көрсеткіштер бағаланады?
- Мониторингке кім жауап береді? – жауапты тұлғалар тағайындалған ба?
- Қандай әдістер пайдаланылады? – ПКМЖ тиімділігі қалай бағаланады?
- Талдау қашан жүргізіледі? – жүйе қаншалықты жиі тексеріліп, жаңартылады?
- Ақпарат кімге беріледі? – есептерді кім алып, шешім қабылдайды?

ПКМЖ (СЖҚБЖ) ішкі аудиті

- Аудиттер жоспары бар ма? – олар қаншалықты жиі жүргізіледі, кім жауап береді?
- Аудит маңызды процестерді қамти ма? – негізгі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері тексеріле ме?
- Аудиторлардың тәуелсіздігі – аудитті кім жүргізеді, мүдделер қақтығысы жоқ па?
- Нәтижелер тіркеле ме? – есептер басшылыққа беріле ме, шаралар қабылдана ма?
- Әлсіз тұстар анықтала ма? – проблемалар мен оларды жою жолдары тіркеле ме?

Басшылық тарапынан талдау

- Өзгерістер талдана ма? – жаңа ішкі және сыртқы факторлар ескерілген бе?
- Негізгі көрсеткіштер тексеріле ме? – аудит нәтижелері, тергеулер, сыбайлас жемқорлық туралы есептер, анықталған тәуекелдер.
- Түзету шаралары бағалана ма? – сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайту жөнінде қабылданған шешімдер жұмыс істей ме?
- Нәтижелер құжаттала ма? – қорытындылар тіркеліп, басқарушы органға (бар болса) беріле ме?

Комплаенс қызметінің шолуы

- Тәуекелдер бағалана ма? – ПКМЖ нақты қатерлерге сәйкес келе ме?
- Енгізу бақылана ма? – сыбайлас жемқорлыққа қарсы рәсімдер іс жүзінде сақтала ма?
- Есептер дайындала ма? – тексерулер, аудиттер мен тергеулер нәтижелері басшылыққа беріле ме?
- Бұл қаншалықты жиі жасалады? – есептіліктің нақты кезеңділігі (мысалы, жыл сайын) бар ма?

Сәйкессіздіктер және түзету әрекеттері

- Сәйкессіздіктер тіркеле ме? – бұзушылықтарды тіркеу жүйесі бар ма?
- Шаралар қабылдана ма? – проблеманы түзету үшін не істеледі?
- Себептерге талдау жүргізіле ме? – қайталанбас үшін түпкі факторлар анықтала ма?
- Нәтиже бағалана ма? – қабылданған шаралардың тиімділігі тексеріле ме?
- Жүйе жаңартыла ма? – анықталған тәуекелдерді жою үшін ПКМЖ-ға өзгерістер енгізіле ме?

Тұрақты жақсарту

- Анықталған проблемалар талдана ма? – аудиттердің, тергеулердің, мониторингтің нәтижелері ескеріле ме?
- Жақсарту үшін шаралар қабылдана ма? – рәсімдер, оқыту, бақылау тетіктері жаңартыла ма?
- Үздік тәжірибелер енгізіле ме? – компания сыбайлас жемқорлықпен күрестің жаңа әдістерін пайдалана ма?

Аудитті жоспарлау

Аудит мақсаттарын анықтау

- ПКМЖ-ның ISO 37001 талаптарына сәйкестігін тексеру.
- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралардың тиімділігін бағалау.
- Сәйкессіздіктер мен әлсіз тұстарды анықтау.

Аудит бағдарламасын әзірлеу

- Кезеңділікті анықтау (мысалы, жыл сайын немесе жарты жылда бір рет).
- Жауапты тұлғаларды тағайындау (ішкі аудиторлар немесе сыртқы сарапшылар).
- Аудит әдістерін анықтау (сауалнамалар, құжаттарды талдау, сұхбаттар).

Аудит саласын анықтау

- Аудит барлық негізгі процестерді (сатып алу, қаржылық бақылау, кадр саясаты, серіктестермен өзара іс-қимыл) қамти ма?
- Жоғары тәуекел аймақтарына назар аударыла ма?

Аудит жоспарын дайындау

- Бағалау критерийлерін белгілеу (саясаттар, рәсімдер, тексеру нәтижелері).
- Аудит кестесін анықтау (күндер, тексерілетін бөлімшелер).
- Қажетті ресурстарды анықтау (уақыт, персонал, құжаттар).

Аудит жүргізу

- Дәлелдер жинау (құжаттар, сұхбаттар, бақылаулар).
- Анықталған сәйкессіздіктерді талдау.

Есеп дайындау және түзету әрекеттері

- Аудит нәтижелерін ресімдеу.
- Ұсынымдар мен түзету әрекеттерін әзірлеу.
- Есепті басшылыққа ұсыну.